

Дмитренко І.Б.

Головний економіст Департаменту банківського нагляду
Національного банку України

Dmytrenko Iryna

Chief Economist of Banking Supervision Department
of the National Bank of Ukraine

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ДОСТАТНОСТІ (АДЕКВАТНОСТІ) КАПІТАЛУ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні пруденційні вимоги щодо оцінки достатності капіталу банків в Україні, проведено порівняльний аналіз регулюючих норм міжнародних стандартів достатності капіталу банків та національних законодавчих актів, виокремлено основні з них, імплементація яких в нормативно-правове поле України зумовить підвищення стійкості фінансових установ. Зосереджено увагу на еволюції основних показників достатності капіталу банків в умовах нестабільності, а також джерел формування власного капіталу. Підкреслено важливість поетапного запровадження підвищення вимог до капіталу банківських установ. Запропоновано заходи щодо удосконалення пруденційних норм та процедур з метою посилення стійкості банківських установ, сконцентрована увага на оцінці ризиків, притаманних банківським установам, та процесі оцінювання рівня капіталу для їх покриття.

Ключові слова: регулятивний капітал, статутний капітал, достатність капіталу, Базельський комітет з банківського нагляду, регулювання банків, аналіз.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років в економіці України загалом та у фінансовому секторі зокрема, відбувалися активні процеси нейтралізації негативних наслідків щодо низки геополітичних та гео економічних потрясінь, що відбулися впродовж 2015–2017 рр. (зокрема анексії Кримського півострову, загострення військових дій на сході України), виведення з ринку значної кількості банків, націоналізації найбільшої фінансової установи країни тощо. Сьогодні досягнуто певних успіхів у функціонуванні фінансового сектору, однак ризики для фінансової стабільності зберігаються, що зумовлює необхідність посилення стійкості банківських установ та реформування процесу регулювання їхньої діяльності з метою попередження негативних наслідків фінансових криз. Формування стабільної фінансової системи країни залежить значною мірою від дієвості механізму зовнішнього та внутрішнього регулювання капіталу банків, який виступає як «буфер» захисту інтересів вкладників та кредиторів. Залежно від рівня його достатності визначається спроможність банків покривати ризики від проведення банківських операцій та їх капітальна стійкість. У зв'язку з цим надзвичайно актуальними є питання впровадження сучасних інноваційних механізмів регулювання процесів формування банківського капіталу та оцінки його достатності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема О. Барановський, О. Васюренко, О. Вовчак, Г. Карчева, В. Коваленко, В. Корнеєв, І. Крупка, В. Міщенко, С. Реверчук та ін., приділяють значну увагу дослідженню капіталу банків як одному з

головних показників надійності та стійкості банківської установи. Незважаючи на ґрунтовність їхніх досліджень, питання про рівень достатності капіталу, який забезпечив би довіру до банку з боку вкладників, кредиторів та органів нагляду та забезпечував банкам можливість ефективно використовувати ресурси з максимальним рівнем рентабельності залишається одним із найсуперечливіших у теорії банківської справи. Водночас, зважаючи на реалії функціонування вітчизняної банківської системи, подальша імплементація міжнародних стандартів та норм потребує проведення детального аналізу поточного стану діяльності банківських установ, що виступатиме основою для теоретико-прикладних підходів з удосконалення оцінки та нагляду за рівнем достатності капіталу банку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є узагальнення теоретичних засад оцінки достатності капіталу банків, проведення порівняльного аналізу вітчизняних та міжнародних нормативних вимог, визначення трендів зміни рівня капіталізації банківської системи України та надання рекомендацій щодо удосконалення оцінки достатності капіталу банків.

Виклад основного матеріалу. Банківський капітал відіграє домінуючу роль у забезпеченні стабільного розвитку банків. Залежно від рівня його достатності визначається спроможність банків покривати ризики від проведення банківських операцій та їхня капітальна стійкість [1, с. 74]. Відповідно до Інструкції «Про порядок регулювання діяльності банків України» достатність капіталу – це спроможність банку захистити кредиторів та вкладників від непередбачених

збитків, яких може зазнати банк у процесі своєї діяльності залежно від розміру різноманітних ризиків [2].

Сучасна вітчизняна практика оцінювання й регулювання достатності власного капіталу банків визначається насамперед нормативними вимогами до неї. Однак, проблема достатності капіталу банку впродовж тривалого часу є предметом суперечок між банками та регулюючими органами, а також предметом наукових дискусій [1, с. 75]. Банківські установи надають перевагу мінімальному обсягу капіталу, щоб поліпшити показники рентабельності акціонерного капіталу і забезпечити зростання активів; органи банківського нагляду вимагають більшого обсягу капіталу для зниження ризику неплатоспроможності банків. Одночасно висловлюється твердження, що неплатоспроможність банків зумовлена неякісним управлінням, тобто банки, що мають високу якість управління, можуть успішно функціонувати з невисокими нормативами капіталу.

З метою уніфікації національних методик оцінки достатності капіталу (перш за все міжнародних банків – країн-членів Базельського комітету з банківського нагляду) і забезпечення порівнянності за цим показником кредитних організацій, Базельським комітетом з банківського нагляду були розроблені вперше в 1988 р. рекомендовані до застосування міжнародні стандарти визначення достатності банківського капіталу із врахуванням ризику. Саме такі стандарти й вимоги, що встановлюються міжнародними організаціями, відіграють важливу роль в забезпеченні достатності капіталу банківських систем різних країн, у тому числі і банківської системи України.

Еволюцію міжнародних вимог щодо достатності капіталу відображають три основні документи –

Базель I¹, Базель II² та Базель III³. У табл. 1 наведено їхню порівняльну характеристику.

Простежуючи динаміку зміни стандартів регулювання капіталу, можна помітити деякі закономірності і схожі риси, а саме – масштаби дій і інструменти регулювання кожного разу переходять на новий рівень розвитку. Так, угодою Базель III посилені вимоги до достатності капіталу, а саме вимоги до складу капіталу першого рівня за рахунок виключення з нього суми відкладених податків і сек'юритизованих активів. Крім того, Базель III рекомендує збільшити частку капіталу I рівня та частку акціонерного капіталу [5].

Базель III встановлює необхідність формування кредитними організаціями за рахунок чистого прибутку додаткового резервного буфера – буфера консервації, який дозволить банкам у разі системної кризи і зниження нормативу достатності капіталу нижче мінімально допустимого отримати додаткову ліквідність без санкцій з боку регулятора. Однак після кризи кредитні організації зобов'язані цей капітал відновити. Ще одним інструментом нівелювання циклічності економічних спадів та посилення стійкості банківських установ є контрациклічний буфер, вимоги до формування якого встановлюються окремим рішенням регулятора в разі значної кредитної активності банків та з урахуванням ризиків, пов'язаних із надмірним зростанням кредитування. Також визначається необхідність формування буфера системної важливості для системно важливих банків.

Проаналізувавши підходи до нормативного визначення достатності капіталу банків у вітчизняній практиці (табл. 2), можна простежити, що вони змінюються зі зміною циклів розвитку економіки.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика міжнародних вимог щодо достатності капіталу в рамках Базелю I, II і III

Параметри	Базель I	Базель II	Базель III
Основний об'єкт	Міжнародні банки	Міжнародні банки та банківські групи	Системно важливі банки, групи, глобальні та національні банківські системи
Фокус	Стійкість	Стійкість, системи управління ризиками	Стійкість; підвищення прозорості (розкриття інформації банками)
Інструменти вимог	Капітал, достатність капіталу	Достатність капіталу; вимоги до управління ризиками, вимоги до розкриття інформації щодо недостатності капіталу і управління ризиками	Капітал; достатність капіталу; рівень ліквідності; інструментарій циклічного управління; оцінка ризиків
Підходи до оцінки достатності капіталу	Адекватність капіталу оцінюється коефіцієнтом достатності, а саме відношенням капіталу банку до активів, зважених з урахуванням ризику. Мінімальне значення цього показника було встановлене на рівні 8% для сукупного капіталу і 4% – для основного капіталу.	Основним регулятивним показником є коефіцієнт достатності капіталу, рекомендоване значення якого залишається тим самим – 8%. Новими є методики розрахунку рівня ризиків за активами банку. Базель II розглядає три види ризику, під які здійснюється резервування капіталу: кредитний, ринковий та операційний.	Підвищення вимог до достатності капіталу (у т.ч. введення нових додаткових нормативів достатності капіталу); створення буферів капіталу, за рахунок чого ряд коефіцієнтів підвищились; удосконалення підходів оцінки ризиків банківських установ.

Джерело: розроблено автором на основі опрацювання джерел [3; 4; 5; 6]

¹ Basel I: International convergence of capital measurement and capital standards.

² Basel II: International convergence of capital measurement and capital standards.

³ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems; Basel III: Finalising post-crisis reforms.

Еволюція підходів до оцінки адекватності капіталу банків України

Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 <i>редакція від 28.08.2001</i>	Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 <i>редакція від 13.02.2012</i>	Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 <i>редакція від 19.07.2019</i>
Нормативи капіталу		
(Н1) – мінімальний розмір регулятивного капіталу – 1 млн євро	(Н1) – мінімальний розмір регулятивного капіталу – 120 млн грн	(Н1) – мінімальний розмір регулятивного капіталу – 500 млн грн. Регулятивний капітал банків має бути не меншим, ніж 120 млн. грн. до 17 червня 2016 року і поступово збільшений до рівня 500 млн. грн. до 11 липня 2024 року
(Н2) – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу/ платоспроможності визначається як співвідношення регулятивного капіталу банку до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями. $H2 \geq 8\%$	(Н2) – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями та на суму забезпечення кредиту (вкладень у боргові цінні папери) безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав $H2 \geq 10\%$	(Н2) – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарної балансової вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику після їх зменшення на суму: ✓ забезпечення у вигляді безумовного зобов'язання або грошового покриття ✓ необтяжених облігацій внутрішньої державної позики, що рефінансуються Національним банком, та боргових цінних паперів, емітованих Національним банком, придбаних за операціями репо з переходом права власності на такі цінні папери. А також додається сукупна сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами та виключається величина непокритого кредитного ризику. $H2 \geq 10\%$
(Н3) – Норматив адекватності основного капіталу розраховується як співвідношення основного капіталу до загальних активів банку, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями банків. $H3 \geq 4\%$	(Н3) – Норматив достатності основного капіталу розраховується як співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів $H3 \geq 9\%$ (Н3-1) – співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (запроваджено з 13.02.2012 р.) $H3-1 \geq 10\%$	(Н3) – Норматив достатності основного капіталу визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику $H3 \geq 7\%$

Джерело: розроблено автором на основі опрацювання джерела [2]

Порівнюючи вимоги до капіталу, визначені Базелем III, з вітчизняними пруденційними вимогами, можна простежити такі основні тенденції їх реалізації: основний капітал вітчизняних банків є капіталом найвищої якості; коефіцієнт левериджу, який дорівнює 3%, що встановлений Базелем III для додаткової оцінки достатності капіталу, є аналогом чинного нормативу Н3; вимоги щодо буферів капіталу банків не застосовувались, але нормативною базою Національного банку України передбачено їх втілення в життя, починаючи з січня 2020 р., а саме:

– буфер консервації капіталу: із 01.01.2020 – у розмірі 0,625%; 01.01.2021 – у розмірі 1,25%; 01.01.2022 – у розмірі 1,875%; 01.01.2023 – у розмірі 2,5%;

– буфер системної важливості для системно важливих банків – розмір установлюватиметься диференційовано залежно від категорії системної важливості банку від 1% до 2%;

– контрциклічний буфер – залежно від фази економічного циклу розмір буферу буде коливатися від 0% до 2,5% [1, с. 75].

Також з 2018 р. регулятор визначає необхідний рівень нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу та нормативу достатності основного капіталу за результатами оцінки стійкості банків. При цьому Національний банк України дозволив банкам досягати необхідного рівня цих нормативів до кінця 2019 року шляхом як збільшення розміру капіталу, так і реструк-

туризації активів та/або зобов'язань банку [7]. Зазначені зміни затверджені постановою Правління Національного банку України від 17 січня 2019 року № 21 «Про затвердження Змін до Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України».

Слід відмітити, що сьогодні у розрахунках достатності капіталу банку за підходами Базельського комітету з банківського нагляду та Національного банку України залишається ще відмінність у розрахунку показника зважених на ризик активів, у частині врахування тих чи інших ризиків, що притаманні банківській діяльності. Так, на відміну від вимог базельських угод, що визначають необхідність врахування кредитного, ринкового та операційного ризиків при розрахунку достатності капіталу банку, методика розрахунку, визначена національним регулятором, оцінює достатність капіталу банку лише для покриття кредитного ризику та ринкового у частині нівелювання валютного ризику, що зумовлює необхідність подальшого процесу досліджень та адаптації найкращих міжнародних рекомендацій та вимог.

Згідно з Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368 із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку [2], мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію після 11 липня 2014 р., має становити 500 мільйонів гривень. Для вже працюючих банків, регулятивний капітал яких не відповідає цій вимозі, Національний банк розробив графік поступового приведення його розміру до відповідності із вимогами.

Водночас починаючи з 2017 р. банки пришвидшили графік збільшення мінімального розміру регулятивного капіталу. Це дало змогу регулятору підвищити їх фінансову стійкість, спроможність протистояти ризикам. У подальшому збільшення капіталу дасть змогу за

інших сприятливих умов почати відновлення кредитування економіки, що є одним із чинників прискорення економічного зростання країни.

Проведений аналіз щодо дотримання банками України нормативних вимог капіталу виявив, що серед банків, що на 01.04.2019 р. порушують норматив мінімального розміру регулятивного капіталу, який з 11 липня 2017 р. становить 200 млн. грн., є лише 2 банківські установи (із 77 діючих банків). Однак таке порушення викликане об'єктивними чинниками, а саме:

- у ПАТ «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА» розпочато процедуру ліквідації строком на два роки з 22 травня 2019 року до 21 травня 2021 року включно [8].

- для ПАТ «ВЕРНУМ БАНК» Національний банк України погодив призупинення банківської діяльності без ліквідації юридичної особи.

Проаналізуємо основні тренди виконання нормативів капіталу банків України в динаміці за 2014 – I кв. 2019 рр. Як свідчать дані рис. 1, регулятивний капітал банків України (норматив Н1) у досліджуваному періоді має хвилеподібний тренд розвитку, тобто, якщо на 01.01.2015 р. він був рівним 188 948,9 млн. грн, то станом на 01.04.2019 – вже 128 231,2 млн.грн.

З огляду на значні обсяги докапіталізації низки банківських установ та виключення з порядку розрахунку статистичних показників Національного банку України банків, що визнано неплатоспроможними, обсяг регулятивного капіталу банківської системи України впродовж 2017 – 2018 рр. збільшився на 15,1% та станом на 01.01.2019 р. становить 124,98 млрд. грн. Упродовж першого півріччя 2019 р. розмір регулятивного капіталу залишається орієнтовно на одному й тому ж рівні (з відхилення +/- 1,5%).

Водночас дані рис. 1 відображають, що адекватність регулятивного капіталу станом на 01.04.2019 р. є значно вищою за граничний мінімум (10%) та ста-

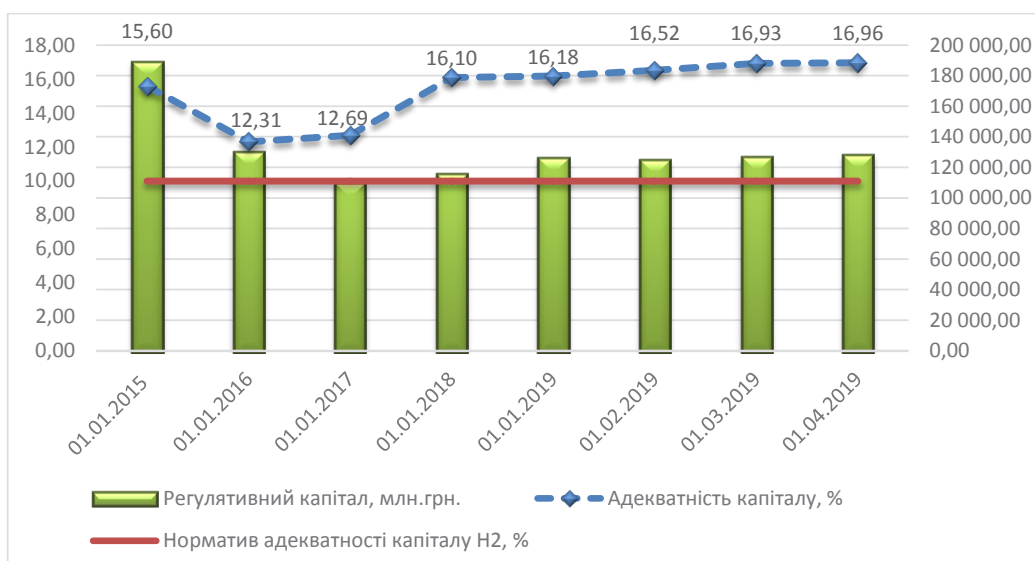

Рис. 1. Динаміка виконання нормативу мінімального розміру регулятивного капіталу Н1 та достатності (адекватності) капіталу Н2 банками України впродовж 2015 – I кв. 2019 рр.

новить 16,96%. Норматив достатності капіталу банків у досліджуваному періоді був вищим за нормативне значення, і при цьому спостерігалось поступове його збільшення порівняно з попередніми роками. Даний факт є позитивним з точки зору надійності та стабільності банківської системи та свідчить про наявність достатнього запасу власних коштів банків, та вказує на здатність банків своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торго-вельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Водночас, якщо виконання вимог регулятора зазвичай є позитивною тенденцією, то перевищення нормативного значення показників більш, ніж у 1,6 рази свідчить про надлишкову ліквідність вітчизняних банків, і, як наслідок, нераціональне використання їхніх ресурсів.

Позитивним чинником посилення фінансової стійкості банків України є й зростання частки статутного капіталу у пасивах банків (табл. 3).

Якщо станом на 01.01.2015 р. цей показник становив 13,68%, то вже станом на 01.01.2017 р. його частка стрімко зросла та становила 33,01% і продовжила зростати і надалі: 37,14% – станом на 01.01.2018 р. і 34,99% – станом на 01.04.2019 р. Загалом обсяг статутного капіталу вітчизняних банків за вказаний період зріс більше, ніж у 2,5 рази: якщо на 01.01.2015 р. він становив 180 150 млн. грн, то станом на 01.04.2019 р. – вже 469 365 млн грн. Загальна сума докапіталізації банків України за вказаний період становила 289 млрд грн.

Особливої уваги в межах дослідження заслуговує такий показник, як рентабельність капіталу банків. Надвисоке негативне значення рентабельності капіталу вітчизняних банків свідчить про дефіцит поповнення власного капіталу банків за рахунок такого джерела, як прибуток. У 2016 р. зафіксовано історично високий збиток банківського сектору – 159 млрд. грн, що зумовлено резервуванням кредитного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк». А рентабельність капіталу станом на 01.01.2017 р. банків України становила -116,74%. Починаючи з 01.01.2019 р. рентабельність капіталу вітчизняних банків має вже додатне значення (14,67%), що, безумовно, є позитивним явищем

для банківської системи. Високий рівень цього показника, що спостерігається упродовж першого кварталу 2019 р. (41,03%; 32,13%, 31,29%) вказує на зміцнення банківського сектору та поступовий вихід із затяжної кризи. Позитивна динаміка рентабельності капіталу дає змогу підвищувати капіталізацію банківського сектору за рахунок внутрішніх ресурсів.

Результати аналізу динаміки обсягів та структури статутного капіталу в розрізі окремих груп банків згідно з класифікацією НБУ (банки з державною часткою, банки іноземних банківських груп і банки з приватним капіталом [10]) дали змогу виділити ключові тенденції змін та засвідчили про суттєвий перерозподіл обсягів та структури статутного капіталу між зазначеними вище групами банків (рис. 2). Зокрема, в досліджуваному періоді намітилася чітка тенденція до зростання частки державних банків у статутному капіталі банків України: з 33,52% на початок 2016 р. і до 65,78% на 01.04.2019 р. Друге місце посідають банки іноземних банківських груп – 28,69%. Безумовно, зростання частки банків з державною часткою у статутному капіталі банків України свідчить про поступову трансформацію системно важливих банків у державні та домінування останніх відносно банків іноземних банківських груп та приватних банків. Також останніми роками відбувається виведення іноземного капіталу з банківського сектору України, водночас в основному скорочення частки банків іноземних банківських груп відбулося внаслідок виходу банківських установ з російським капіталом з українського ринку.

Отож, результати проведеного аналізу свідчать про те, що впродовж досліджуваного періоду тривали процеси нарощування капіталу банками України в основному у формі конвертації коштів акціонерів у капітал та оприбуткування на баланс нерухомості та майна, за державними банками – за рахунок докапіталізації облигаціями внутрішньої державної позики [9]. Однак не всім банкам вдавалось збільшити обсяг капіталу у зазначений законодавством термін і вони або приєднувались до інших банків, або припинили свою діяльність.

Наступне збільшення капіталу банків згідно з графіком приведення банками статутного та регулятивного

Таблиця 3

Динаміка окремих показників капіталу банків України станом на 01.01.2015 – 01.04.2019 рр.

Показник	Регулятивний капітал (млн. грн.)	Статутний капітал (млн. грн.)	Частка статутного капіталу в пасивах, %	Рентабельність капіталу, %	Пасиви (млн. грн.)	
1.1. 2015	188 948,9	180 150	13,68	-30,46	1 316 852	
01.01.2016	129 816,9	222 170	17,71	-51,91	1 254 385	
01.01.2017	109 653,6	414 668	33,01	-116,74	1 256 299	
01.01.2018	115 817,6	495 377	37,14	-15,84	1 333 831	
01.01.	2019	126 116,7	465 532	34,24	14,67	1 359 703
01.02.		124 984,7	465 917	34,26	41,03	1 359 998
01.03.		126 448,9	469 217	34,64	32,13	1 354 702
01.04.		128 231,2	469 365	34,99	31,29	1 341 271

Джерело: розроблено автором на основі опрацювання джерел [9]

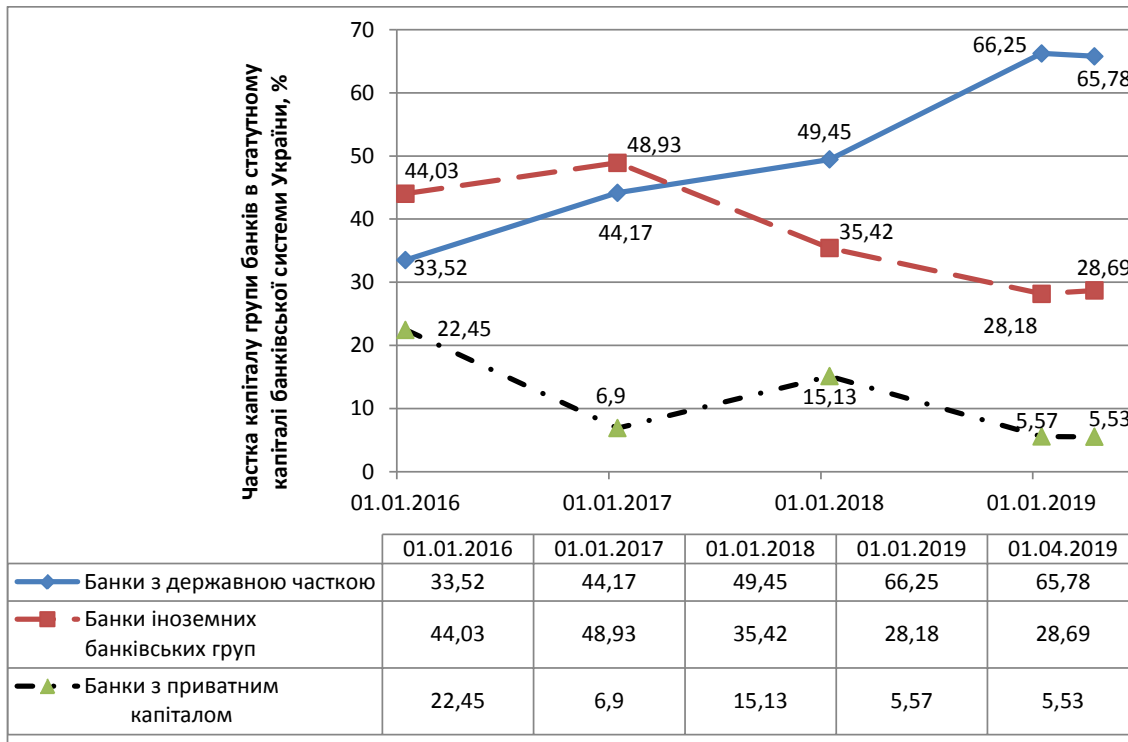

Рис. 2. Розподіл статутного капіталу в розрізі кваліфікаційних груп банків України станом на 01.01.2016 – 01.04.2019 (частка, у %)

Джерело: [9]

капіталу до мінімального розміру: з 11 липня 2020 року регулятивний капітал не може бути нижче 300 млн грн. Враховуючи сьогоднішню ситуацію в банківському секторі, не всі банки зможуть легко збільшити обсяг капіталу у зазначений законодавством термін. Так, станом на 01.05.2019 р. 27 банків мають регулятивний капітал менше 300 млн. грн.

Окрім цього, банківський сектор України знаходиться на порозі впровадження першого буфера капіталу. Уже з початку 2020 року банки повинні будуть не лише виконувати мінімальні вимоги до достатності капіталу, але і забезпечити наявність буфера консервації капіталу, який спочатку становитиме 0,625%, але до 2023 року поступово зросте до 2,5%. Формування буферу консервації передбачає створення в некризовий період запас капіталу банку понад мінімальні вимоги для поглинання можливих втрат і забезпечити банк від порушення мінімальних вимог до достатності капіталу в майбутньому. Цей інструмент сприятиме забезпеченню фінансової стабільності, оскільки він посилить здатність банків поглинати збитки.

Висновок. Отже, аналіз достатності капіталу вітчизняних банків засвідчив, що вони загалом дотримувалися нормативів капіталу, встановлених для банків з боку Національного банку України. Упродовж досліджуваного періоду вітчизняні банки досить помітно збільшили обсяг свого статутного капіталу. Починаючи з 01.01.2019 р. рентабельність капіталу банківського сектору має додатне значення, що є безумовно пози-

тивним явищем, оскільки свідчить про поповнення власного капіталу банків за рахунок такого джерела, як прибуток. Яскраво вираженою є тенденція зростання частки банків з державною часткою у статутному капіталі банків України та зниження частки іноземного капіталу банків іноземних банківських груп. Ця тенденція вказує на перегрупування у структурі власності банківської системи України, що відбувалося з метою трансформації системно важливих банків у державні та домінування останніх відносно банків іноземних банківських груп та приватних банків.

Водночас для стабілізації та нівелювання негативних явищ, що несуть навантаження на економічну і фінансову сфери, Національному банку України та банкам слід проводити подальшу роботу в напрямі:

- поетапного впровадження нових структурних і циклічних вимог до капіталу банків з метою уникнення скорочення кредитування економіки країни;
- якісного запровадження систем управління банківськими ризиками та їх оцінки;
- здійснення пруденційних заходів з метою створення «запасу міцності» банківської системи для абсорбції шоків та подолання можливих кризових явищ, а саме: стрес-тестування банківських установ з урахуванням кризових сценаріїв, що можуть бути притаманні банківській системі; широке застосування систем наглядових перевірок та оцінки (SREP); впровадження процесу внутрішньої оцінки достатності капіталу з урахуванням оцінки ризиків (ICAAP) тощо.

Список літератури:

1. Коваленко В.В. Достатність капіталу у забезпеченні стабільного розвитку банків України. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 2(43). С. 73–79. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/9-1499252708.pdf> (дата звернення: 15.08.2019).
2. Про порядок регулювання діяльності банків України : інструкція від 28 серпня 2001 № 368 / Національний банк України. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0841-01> (дата звернення: 15.08.2019).
3. International convergence of capital measurement and capital standards. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.htm> (дата звернення: 15.08.2019).
4. Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: Revised Framework. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.htm> (дата звернення: 15.08.2019).
5. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs189.htm> (дата звернення: 15.08.2019).
6. Basel III: Finalising post-crisis reforms. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm> (дата звернення: 15.08.2019).
7. Про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України: положення від 22 грудня 2017 № 141 / Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17> (дата звернення: 15.08.2019).
8. Розпочато ліквідацію ПАТ «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА» та делеговано повноваження ліквідатора банку. URL: <http://www.fg.gov.ua/not-paying/liquidation/128-finansovaya-iniciativa/42660-rozpochato-likvidatsiyu-pat-komertsiyuu-bank-finansova-initsiatyva-ta-delehovano-povnovazhennya-likvidatora-banku> (дата звернення: 15.08.2019).
9. Показники банківської системи. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 15.08.2019).
10. Національний банк залишив без змін критерії розподілу банків на групи на 2019 рік. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=89250434&cat_id=55838 (дата звернення: 15.08.2019).
11. Карчева Г. Т. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України в умовах макроекономічної нестабільності / Г.Т. Карчева // *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2016. Т. 21. Вип. 5. С. 146–150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_5_33 (дата звернення: 15.08.2019).

References:

1. Kovalenko V.V. (2017). Dostatnist' kapitalu u zabezpechenni stabil'noho rozvytku bankiv Ukrainy [Capital adequacy in ensuring the sustainable development of Ukrainian banks]. *Stratehichni prioryty – Strategic priorities*, no 2(43), pp. 73–79. Available at: <http://sp.niss.gov.ua/tsonent/artitsles/files/9-1499252708.pdf> (accessed 15 August 2019).
2. Instruksiiia pro poriadok rehuivuvannia diialnosti bankiv v Ukraini : zatverdzhena postanovoioi pravlinnia Natsional'noho banku Ukrainy 28 serp. 2001 roku № 368 [Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine from August 28, 2001, № 368] (2001, August 28). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (accessed 15 August 2019).
3. Basel Committee on Banking Supervision (1998). International convergence of capital measurement and capital standards. Available at: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.htm> (accessed 15 August 2019).
4. Basel Committee on Banking Supervision (2004). Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: Revised Framework. Available at: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.htm> (accessed 15 August 2019).
5. Basel Committee on Banking Supervision (2010). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Available at: <https://www.bis.org/publ/bcbs189.htm> (accessed 15 August 2019).
6. Basel Committee on Banking Supervision (2017). Basel III: Finalising post-crisis reforms. Available at: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm> (accessed 15 August 2019).
7. Pro zdijsnennia otsinky stjivosti bankiv i bankivs'koi systemy Ukrainy: polozhennia vid 22 hrudnia 2017 № 141 / Natsional'nyj bank Ukrain [On Implementation of the Sustainability Assessment of Banks and the Banking System of Ukraine: Regulation No. 141 / December 22, 2017 / National bank of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/show/v0141500-17> (accessed 15 August 2019).
8. Rozpochato likvidatsiiu PAT «KOMERTSIJNYJ BANK «FINANSOVA INITSIATYVA» ta delehovano povnovazhennia likvidatora banku [Liquidation of PJSC “COMMERCIAL BANK “FINANCIAL INITIATIVE” was initiated and the authority of the bank liquidator was delegated]. Available at: <http://vvv.fg.gov.ua/not-paying/likuidation/128-finansovaia-initsiativa/42660-rozpochato-likvidatsiiu-pat-komertsijnyy-bank-finansova-initsiatyva-ta-delehovano-povnovazhennia-likvidatora-banku> (accessed 15 August 2019).
9. Pokaznyky bankivs'koi systemy [Banking system indicators]. Available at: https://bank.gov.ua/tsonol/uk/publish/artitsle?art_id=34661442&tsat_id=34798593 (accessed 15 August 2019).
10. Natsional'nyj bank zalysyv bez zmin kryterii rozpodilu bankiv na hrupy na 2019 rik [The National bank of Ukraine has left unchanged the criteria for the division of banks into groups for 2019]. Available at: https://bank.gov.ua/tsonol/uk/publish/artitsle?art_id=89250434&tsat_id=55838 (accessed 15 August 2019).
11. Karcheva H.T. (2016). Problemy zabezpechennia finansovoi stjivosti bankivs'koi systemy Ukrainy v umovakh makroekonomichnoi nestabil'nosti [Problems of ensuring the financial stability of the banking system of Ukraine in the conditions of macroeconomic instability]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu – Bulletin of the Odessa National University*. Vol. 21, no. 5, pp. 146–150. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_etson_2016_21_5_33 (accessed 15 August 2019).

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ДОСТАТОЧНОСТИ (АДЕКВАТНОСТИ) КАПИТАЛА БАНКОВ В УКРАИНЕ

Рассмотрены основные пруденциальные требования к оценке достаточности капитала банков в Украине, проведен сравнительный анализ регулирующих норм международных стандартов достаточности капитала банков и национальных законодательных актов, выделены основные из них, выполнение которых в нормативно-правовом поле Украины обусловит повышение устойчивости финансовых учреждений. Сосредоточено внимание на эволюции основных показателей достаточности капитала банков в условиях нестабильности, а также источников формирования собственного капитала. Подчеркнута важность поэтапного введения повышения требований к капиталу банковских учреждений. Предложены меры по совершенствованию пруденциальных норм и процедур с целью усиления устойчивости банковских учреждений, сконцентрировано внимание на оценке рисков, присущих банковским учреждениям, а также в процессе оценки уровня капитала для их покрытия.

Ключевые слова: регулятивный капитал, уставный капитал, достаточность капитала, Базельский комитет по банковскому надзору, регулированию банков, анализ.

CURRENT CAPITAL ASSESSMENT APPROACHES OF THE BANKS IN UKRAINE

Banks' capital adequacy valuation is one of the priority areas of regulation in many countries of the world. Each national regulation body try to reach the highest quality of assessing which will provide the stable functioning of banking institutions and the stability of the all banking system. The article considers the main prudential requirements for the assessment of the bank capital adequacy. Author made comparative analysis of the regulatory norms of bank capital adequacy including international and Ukrainian standards. The author had concluded that Ukrainian requirements are close to international standards. However, identification of the basic similarities and differences caused need to implement range of measures in the legal and regulatory Ukrainian framework which will be contributed increasing of the financial institution stability. Maintain that to build an effective prudential framework, national regulator may need to adapt international standards taking into consideration the sophistication and size of Ukrainian financial institutions, the relevance of different financial operations in the market, the granularity of information available and the capacity of the supervisors. The article is focused on the current situation in Ukrainian banking sector including changes which has been done for last years. An analysis of the current level of capitalization of the Ukrainian banking system showed the positive dynamics of indicators of bank capital adequacy. Having done analyses of the trends changes in the capital indicators of the banking system of Ukraine author concluded that the level of capital is getting higher and the level of capital adequacy is coming better while profitability is on a high level. Meanwhile in order to increase the stability of banking institutions author proposes the main improvements of the capital valuations focusing on the risk oriental assessment. Also, measures have been proposed to improve prudential norms and supervisor procedures such as: 1) more widely launch of Supervisory review and evaluation process (SREP); 2) implementation of The Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) in banking etc.

Key words: regulatory capital, authorized capital, capital adequacy, Basel Committee on Banking Supervision, bank regulation, analysis.